

Unto Miettinen

SUOMALAISTEN JUURET

Kursorinen pikakirjoite

professori Unto Miettisen

vapaamuotoisesta esitelmästä

"Suomalaisten juuret"

24.3.1982

Tampereen seudun sukututkimusseuran

kokouksessa Sampolessa.

Professori Miettinen kiitti Tampereen seudun sukututkijoita kutsusta ja kertoi itse keskittyneensä kansanperinteen keruuseen. Sodan jälkeen hän oli kuitenkin kiinnostunut myös äitinsä suvusta. Äiti oli omaa sukua Puolakka, kotoisin Savosta. Tehtyään tiedusteluja eri kirkkoherranvirastoihin, hän sai Tuusnimen kirkkoherralta tiedon, että vuonna 1809, kun Suomi liitettiin Venäjään, Puolasta tuli kolme veljestä, joista yksi asettui asumaan Savoön. Koska puolalaiset sukunimet ovat suomalaisten mahdottomia lausua, ruvettiin heitä kutsumaan ruotsalaisittain nimellä Polack, Polacken, ts. Puolakka, josta sitten Savon ääntämistavan mukaisesti tuli Puolakka. Akateemikko Kustaa Vilkkuna, jonka kanssa professori Miettinen oli yhteistyössä kymmeniä vuosia - akateemikko Vilkkunan ollessa tieteellisenä avustajana hänen radio-ohjelmissaan - ehdotti matkaa Puolaan professori Miettisen sukujuuria tutkimaan. Matka jäi tekemättä muitten kiireitten vuoksi.

Perinteen keruu ei ole ikävä asia, päinvastoin, professori Miettinen kertoi tarinan matkasta Kyröjoen rantaa Laihiaan, jossa on tunnetusti tarkka taloudenpito ja siinä historiallisia perinteitä. Seutu eli aikanaan vaatimattomissa oloissa ja tarkka talonpito oli välttämätön elatuksen kannalta. Kun ääniauto tuli kylään, kysyi toimittaja apteekista, miten pääsee toisella rannalla olevaan taloon, jonne oli matka. Siltaa ei silloin vielä ollut. Apteekkari sanoi pilke silmäkulmassa, että ei sinne ole kovin pitkä matka heikkoja jäitä pitkin ja

kertoi puolestaan, että juuri samainen talo, johon oltiin menossa, on melko vauras talo. Isäntä oli vanha, mutta vielä voimissaan. Vaimo käy hakemassa lääkkeitä hänelle. Apteekkari etsi kuittipinostaan lapun, jossa luki isännän kirjoittamana, että "Hyvä apteekkari, voitteko antaa lääkkeet tällä kertaa luotolla, kun on niin heikot jät, etten uskaltanut panna rahaa vaimon mukaan". Laihialaiset pitivät asiaa aivan luonnollisena, mutta apteekkari, joka oli vaasalainen ja minä nauroimme salaa jutulle, jossa raha oli tärkeämpi kuin vaimo.

Perinteen keruu säilyttää katoavaa ja opettaa ymmärtämään kansan elämää. Folkloristiikka tutki aikaisemmin lähinnä kansanrunoutta, kansan suusta saatuja runoja, lauluja, satuja, loitsuja jne. Nyt on käsite laajenemassa kansatieteen suuntaan, esineelliseen perinteeseen.

Miten professori Miettisen perinteen keruu alkoi? Hän kertoi nuorena tavanneensa Käkisalmissa ihostuttavan 16-vuotiaan neitosen, jonka suku oli 1600-luvulla muuttanut Venäjän puolelle. Tyttö halusi hänen ottavan selvää, miksi he muuttivat sinne. Käytännöllisesti katsoen koko Käkisalmen lääni, Laatokasta Nurmekseen tyhjeni. Miettinen lupasi tutkia asiaa. Kun Miettinen sitten 16-vuotiaana lähti merille ja laiva oli kerran Tukholmassa kaksi päivää telakalla tarkastuksessa, lähti hän sähköttäjää Häggmanin kanssa Tukholman Valtionarkistoon tutkimaan, mitä Suomea koskevaa materiaalia siellä on 1600-luvulta. Sitä oli erittäin paljon. Mm. kuninkaan käskykirje, jolla Kustaa II Adolf (1594-1632) antoi määräyksen kääntää ortodoksiset karjalaiset, joita oli toistasataatuhatta, protestanttiseen uskoon. Luther oli 1517 naulannut teesit eli protestinsa (josta nimi protestanttinen) Wittenbergin linnankirkon oveen. Teesit sisälsivät 95 vastalauseetta roomalaiskatolisen opin rappiota vastaan. Alkoi uskon taistelu, johon Ruotsi osallistui protestanttien puolella suurvaltaetujaan suojellen. Näissä taisteluissa Kustaa II Adolf menetti henkensä - kuten tuhannet suomalaiset ratsumiehetkin. Ruotsin-Venäjän sota päättyi 1617 Stolbovan pienessä kylässä solmittuun Stolbovan rauhahan, jossa koko Käkisalmen lääni jäi voittoisalle Ruotsille. Samoin Pähkinäsaaren lääni, jota myöhemmin sanottiin Inkeriksi. Kustaa II Adolfin käskyn mukaisesti uuden kuninkaan alamaiseksi joutunut ortodoksinen karjalaisväestö oli käännytettävä, vaikkakin lempeästi, lutherilaiseen uskoon. Karjalaiset kuitenkin kieltäytyivät, syntyi levottomuuksia ja katkesi päitä. Alkoivat 1600-luvun puolivälin katovuodet. Kasakkajoukot hyökkäsivät uudelleen, mutta joutu-

vat palaamaan. Nyt venäläisten pappien sanoma "siirrytään uuden rajan taakse, kyllä keisari meitä auttaa" kantoi hedelmää. Valtaosa Käkisalmen läänin väestöstä siirtyi Venäjälle. Tukholmassa näin kuninkaan lähettämän tarkastajan lausunnon: "Eivät edes turkkilaiset pakanat voi kohdella niin huonosti alamaisia kuin ruotsalaiset Karjalassa". Ruotsin kuninkaan käskystä Käkisalmen lääni asutettiin nyt savolaisilla - siksi Pohjois-Karjalassa onkin 1700-luvulta lähtien puhuttu savonmurretta. Karjalankieli kaikui kuitenkin Laatokan rantamilla, kuten Salmisessa ja Suistamolla aina vuoteen 1944, jolloin nämä pitäjät kuuluivat luovutettavaan alueeseen, jolla v. 1830 asui n. 25 000 ortodoksia karjalaista. Myös Narvajoen pohjoispuoli, ts. Pähkinänsaaren lääni, joka rauhanteossa 1617 siirtyi Ruotsille, tyhjeni ja asutettiin savolaisilla ja Kannaksen äyrämöisillä, - he ovat inkeriläisiä kuten Narvajoen pohjoispuolen suomalaisia kutsutaan.

Pietari Suuren isä, keisari Aleksei Mihailovits siirrätti Käkisalmen läänistä Venäjälle siirtyneet karjalaiset Tverin (nyt Kalinin alue) ja Novgorodin lääneihin mm. Valdain ylängölle, josta Volgajoki alkaa, sen takia, että puolalaissodissa väki siellä joko tapettiin tai olivat siirtyneet pois. Keisari arveli, että metsäkarjalaiset olivat parhaita niiltä alueita asuttamaan. Kun professori Miettinen aloitti vuonna 1958 tutkimusmatkansa suomensukuisten kansojen luo, oli tämä ensimmäinen matka Käkisalmen tytön perintönä, joka sanoi: "Käy katsomassa, jos joskus sinne pääset". Tutkimusryhmämme lähestyi Moskovasta Valdain ylänköä. Oppaana oli Tverin karjalainen. Kylässä hirsistä salvottu mökki, maalaistalo, verannalla naisvanhus kutoi sukkaa ja jalallansa liekutteli lasta, katseli vieraita. Kysyin: "Onkohan tämä karjalaistalo?". Opas sanoi, ettei ole varma, sillä alue on laaja ja karjalaisia toistasataatuhatta. Äänityslaitteen piilotin hansikkaaseen. Kansanihminen saattaa säikähtää mikrofonia. Lähestyin vanhusta ja tervehdin karjalaksi: "Ka terveenäkö elätte?" Vanhus vastasi: "Ka, tervehenä elämme, a miksemme eläisi". Vanhus haastoi täyttä karjalaa, vaikka väki on 350 vuotta asunut isovenäläisen asutuksen keskellä. Vanha vaimo lauloi ihanan kehtolaulun. Yhtäkkiä tuli sisälle kymmenkunta lasta. Lähestyin lapsia. Kysyin: "Ka mitä työ ulkona siellä teitte?" "Ka, myö lampahille kerppuja keräsimme". Professori Pertti Virtaranta, Karjalan suuri tutkija, arveli että parin sukupolven jälkeen noissa kylissä ei enää "pagista" kaunista karjalaa. Kulttuuripaine suuremmilta kansoilta lisääntyä ja sulauttaa itseensä. Lohdutin "Niin kauan kun äiti puhuu karjalaa lapsilleen, niin kauan siellä puhutaan sitä". Äänitin suuren määrän kansanlauluja eräältä karjalaisvaimolta. Hän oli venakko ja oli mennyt naimisiin

karjalaisen miehen kanssa ja karjalaistunut. Professori Virtaranta kuunteli lauluja ja sanoi: "Jo on loistavaa karjalaa". Kerroin jälkepäin, että laulaja oli karjalaistunut venäläinen nainen: sitkeässä on suomalais-ugrilainen kielenperintö. Kieli on kulttuurin pääjuuri. Se on syvällä kansallisessa perinteessä. Aikoinaan kulttuuri tarkoitti maanviljelystä, mutta sana levisi tarkoittamaan myös henkiseempää aluetta. Ei kuitenkaan puhuta yhteisestä suomalais-ugrilaisesta kulttuurista, mutta ei ole epäilystä kulttuurin merkittävimmän osan, suomalais-ugrilaisien kielten, kehityksestä yhteiselon ajan yhteisestä juurakosta.

Tiedusteluun, millä tavalla kansanperinnettä on kerättävä, vastasi professori Miettinen, että arvokkainta olisi vaikuttaa siihen, että perinteet säilyisivät niiden alkuperäisessä luonnollisessa ympäristössä. Muinaisrunoudesta alkaen unohduksen vaaran uhkaama henkisen ja aineellisen kulttuurin tieto, taito ja muoto tulisi tallentaa paperille, filmille ja ääninauhalle.

Sukujuuriamme on tutkittu myös suomalaisten ulkoisten ominaisuuksien, värin, koon, ruumiinrakenteen ja veriryhmätutkimuksen perusteella. Ulkoiset ominaisuutemme yhdistäisivät meidät uralilaiseen kansatyyppiin (virolainen professori Karin Mark). Veriryhmätutkimukset (professori H. R. Nevanlinna) johtavat alkuperämme syvälle Siperiaan. Osalla meistä on myös kahta samaa veriherän valkuaista, joista toista on kiinalaisilla, toista intiaaneilla.

Puhuja selitti tämän jälkeen kielen merkitystä menneisyyden tutkimisessa, vaikkapa luonnontieteissä. Samalla esimerkiksi viimeisen jääkauden jälkeinen kasvien leviämistutkimus tukee uralistiikkaa ja fennougristiikkaa todistaen suomalais-ugrilaiden ja uralilaiden kansojen yhteiselosta viimeisten 10.000 vuoden aikana. Uralilaisen yhteiselon kaudelta periytyivät sukukieliimme mm. kaikki Siperian taigavyöhykkeen puuston nimet = olemme siis eläneet yhteiseloä nimien syntyäaikoina.

Suomenkieli kuuluu suomalais-ugrilaiseen kielikuntaan, sen Itämerensuomalaiseen haaraan. Muita itämerisiä kieliä ovat: viro, liivi, vatja, Inkerin karjala, karjala, vepsä ja lyydi. Saame muodostaa oman ryhmänsä. Suomalaisugrilaisen kielikunnan muut kielihäärat: Volgan suomalainen haara, johon kuuluvat mordvalaiset, erzä ja moksakielet ja mari (tseremissi). Permiläinen haara: udmurti (votjakki) ja komi (syryääni). Ugrilainen haara: unkari, hanti (ostjakki) ja mansi (voguli).

Suomalaiset ja muut itämereiset kansat heittivät hyvästit Volgan suomalaisille n. 3500 vuotta sitten. Suuntasimme Baltiaan. Suomalaiset levähtivät Virossa ja siirtyivät sitten Suomenniemelle. Lähtijöinä Uralin tuntumista oli myös unkarilaisia. Tultiin tienhaaraan. Unkarilaiset osasivat lukea (leikisti). He lähtivät sinne, missä sanottiin viinin kasvavan. Poronkuva osoitti pohjoiseen, suomalaiset oikaisivat sinne, olisihan siellä ainakin riistaa. Suomalais-ugrilaiseen kielikuntaan kuuluvia kieliä puhuu 20-24 miljoonaa kielisukulaista.

On syytä tuntea, millä nimellä kukin kansa haluaa itseään kutsuttavan, koska naapureille usein annetaan myös haukkumanimiä. Kun professori Miettinen aikoinaan meni Marin tasavaltaan lähelle Uralia ja kysyi, mitä tseremissiserkuille kuuluu, hän näki loukkaantuneen ilmeen vastaanottajan kasvoilla. Hänelle selitettiin, että kaikkihan sen tietävät, että jo tataarit haukkuivat meitä satoja vuosia sitten, että me olemme metsäläisiä, tseremissejä. Siitä lähtien puhuja on pyrkinyt tarkistamaan sitä, ettei loukkaisi kansojen itsetuntoa. Toisaalta on arvokasta, että käytämme kansoista nimeä, joka on syntynyt historiallisissa yhteyksissä. Sen johdosta, että Suomessa kuulee moittittavan, ettemme kutsu virolaisia eestiläisiksi, tiedustelin virolaisen akateemikko Paul Aristen mielipidettä. "On arvokasta, että suomalaisilla on meistä vakiintunut nimitys, virolaiset. Ihmettelisin, jos teille ei kelpaisi kaunis nimi Viro. Olen itse virolainen, kun puhun suomenkielellä, ja eestiläinen, kun puhun viroa, vaikka alkuperäinen nimemme oli "maarahvas". Eesti nimi on skandinaavisten valloittajien 1500-1600-luvuilla meille tuoma nimi, Ostland, Estland. Kun Viro itsenäistyi ensimmäisen maailmansodan jälkeen, niin Oskar Kallas, joka oli ensimmäinen lähettiläämme meiltä teille, ehdotti suomalaisille, eikö voitaisi kutsua Viroa Eestiksi, kun Viro on nyt itsenäistynyt. Suomalaiset tiedemiehet ymmärsivät kuitenkin oikein, että suomenkielessähän on vakiintunut nimitys eestiläisille, virolaiset - koska 2000-3000 vuotta sitten asuitte Virun maakunnassa. Tällä tavallahan kansojen nimitykset yleensäkin syntyvät, että lähin heimo antaa nimen koko kansalle. Lättiläisiä (latvialaisia) lähinnä on meidän Ukalan maakunta. Siksi he kutsuvat meitä ugalaisiksi, lätiksi, igauneiksi. Liiviläiset, 200 henkeä, Latvian Kuurinmaan rannikolla, kutsuvat kaikkia virolaisia "saarelaisiksi", koska ensin tapasivat virolaisia saarissa Saarenmaalla ja Hiidenmaalla, emmekä me moiti siitä liiviläisiä".

Suomalaiset kutsuvat ruotsalaisia historiallisesti ruotsalaisiksi eikä svealaisiksi,

koska Roslagenin maakunta on lähinnä Suomea. Venäläisiä kutsutaan venäläisiksi, koska 30-vuotisen sodan aikana suomalaisia oli Saksassa, jossa he tapasivat länsislaaveja, vendejä. Kansojen toisilleen antamat nimitykset ovat usein yllättäviä, mutta ne kuuluvat kulttuurihistoriaan ja niitä on arvostettava, elleivät ne ole suorastaan naapuria halventavia.

Sukukansojemme väkiluku ylittää miljoonan Suomen lisäksi vain Unkarin ja Mordvan tasavalloissa. Uralilaisen kielikunnan pienin sukukansa, kamassit, Jenisein latvoilla, oli v. 1979 supistunut yhteen henkeen. Silloin 78-vuotias Klavdia Plotnikoya, jolle Miettinen sanoi: "Terveisiä Suomesta!" "Suomesta?", hämmästeli mummo ja sanoi sitten nimen "Kai Donner!". Selvisi, että Klavdian veli oli ollut maisteri Donnerin kieliooppaana vuosina 1913-1914. (Jörn Donner on Kai Donnerin jälkeläisiä).

Kiertäessään Keski-Volgalla mordvalaiskansan keskuudessa, Miettinen pysäytti ääniauton puiston kahtia jakamalla kylänraitilla, jossa keskellä oli kaivot: perinne, jossa raitti pelasti tulipalon sattuessa ainakin puolet kylästä. Pysähtymispaikoilla aina äänitettiin kansanlauluja ja haastatteluja. Kerran vanha patriarkka saapui raitille perheineen, kaikki tummissa puvuissa. Kysyin: "Onko surua?" Patriarkka loihe lausumaan: "Ei tullut Heikki hakemaan Mariaa". Osoittautui, että vanhus tarkoitti professori Heikki Paasosta, joka nuorena maiserina vv. 1911-14 itse paikalla tutki mordvan kieltä. Selvisi, että kaksi nuorta olivat rakastuneet. Kun tuli vuosi 1914 ja syttyi sota Saksan kanssa, Venäjä karkoitti kaikki ulkomaiset tiedemiehet maasta. Tällöin oli Heikki pyhästi vannonut palaavansa noutamaan Marian. Kapiota oli kerääntynyt 10 arkullista kuluneitten 50 vuoden aikana. Aina vain Heikkiä odotettiin.

Suomalais-ugrilainen kielikuntamme on pienimpiä. Suurin on indoeurooppalainen kielikunta. Kun usein kysytään, pystyvätkö samaan kielikuntaan kuuluvat kansat ymmärtämään toistensa kieltä, on vastattava, ettei se ole sukulaisuuden kriteeri. Useimmiten ei pystytä. Kriteerinä on se, että kielet ovat alkaneet kehittyä samasta juuresta, juurakosta. Tuhansien vuosien aikana kosketusten vähetessä tai katketessa, kielten saadessa vaikutteita aivan erilaisista kokemuksista ja kielisistä, ei usein tahdo erottaa tuttua sanaa. Silti sukulaisuus on tieteessä ehdoton, esimerkkinä indoeurooppalainen kielikunta, johon kuuluvat 1) intialaiset 2) iraniset 3) germaaniset 4) kreikkalaiset 5) italiset 6) kelttiläiset 7) balttilaiset

8) slaavilaiset kielet. Se on mahtava kielikunta, jonka kansat eivät kuitenkaan ymmärrä toistensa kieltä. Otaksutaan kuitenkin, että Itämeren ja Mustanmeren välillä joskus 5000 v. sitten eli yhtenäisempi indoeurooppalainen kantakansa. Lisäksi on vielä mm. altailainen, seemiläinen, haamilainen ja malaijilaispolyneesiaalinen kielikunta. Sitten on vielä irrallisia, sijoittamattomia kieliä, kuten kiina, japani, baskin ja etruskien kielet. Viime mainittu on sukupuuttoon kuollut kieli nykyisen Italian alueella.

Kun esitelmöitsijältä kysyttiin uralilaisen ja suomalais-ugrilaisen kielikunnan kronologista - kehityksestä aikakausittain, halusi professori Miettinen lyhyesti kiteyttää sen seuraavasti:

Alun perin näiden kansojen yhteisö - yhteisö alkaa aikaisintaan n. 10.000 vuotta sitten, kun viimeinen jääkausi alkoi olla lopullaan, - Suomessahan Salpausselkä vapautui jäämassoista n. 8000 vuotta sitten.

Yhteisen kanta-uralikauden perinteistä ovat kaikille kauden kansoille säilyneet yhteiset sanat: nuoli, suksi, ahkio, marja, pata, soutaa - ja useat puitten nimet: suomessa kuusi, virossa kuusk, mordvassa kuuz, komissa koz jne.

N. 6000 v. sitten kielikunnassa itsenäistyy kielellisesti suom.-ugrilainen kantakielet ja toisaalta samojedikielet. Suom.-ugrilaisten, siis suomalaisten, virolaisten, liiviläisten, mordvalaisten, marien, udmurtien, komien jne. esi-isien tärkeimmäksi elinkeinoksi muodostuu kalastus ja metsästys. Sanoja tulee lisää; mänty, jalava, oksa, tyvi, vitsa, puuro, rieska, haapa, paju, koiraa tarkoittava peni, vasara, sarvi, aitta, eno, miniä, vävy jne, jotka kertovat työn tulosten ja yhteiskunnallisten suhteitten nopeasta kehityksestä. Tällä kaudella ugrilaiset, jolla nimellä tarkoitetaan unkarilaisia, hanteja ja manseja, eroavat yhteisöstä. Kronologiassa seuraa suomalais-permiläinen kausi 4500 v. sitten. Kantakieleen tulevat sanat uuhi, kuu, vuosi, syksy, yö, taivas, noitasielu, hevonen, riihi, nisu, joista nähdään, miten kieli on kulttuurin ja elinkeinojen historiaa.

Tuhansien vuosien aikana kehitys ja eroosio jatkuu. N. 3500 v. sitten joukosta eroavat permit. Sitä kuitenkin edelsi yhteinen aika Volgan ja Uralin välisessä sekametsävyöhykkeessä, jossa yhdessä viljeltiin villimehiläisiä. Alkoi jäljelle

jääneiden yhteinen volgalainen aika, siis n. 3500 vuotta sitten. Maanviljelys ja karjanhoito kukoistavat ja sanat vehnä, jauhaa, petkel, kyntää, lehmä, sika esiintyvät. Osa sanoista on lainoja naapurikansoita.

Mutta sitten lähtevät tulevien itämerensuomalaisten esi-isät kohden länttä, Baltiaa, Viron- ja Suomennientä, Karjalaa ja mordvalaiset ja marit jäivät soittelemaan lehdillä.

Uralin itäpuolella samojedit, hantit ja mansit nousivat pohjoisemmaksi Obin keskijuoksulle ja tundrallekin ja idässä aina Jeniseille asti. Ugrilaisten pääheimo, unkarilaiset, päinvastoin siirtyivät yhä etelämmäksi Uralin eteläisille aroille ja kehittyvät ratsastaviksi paimentolaisiksi, mutta joutuvat kahnauksiin turkkilais-tataarilaisten heimojen ja keskiselle Volgalle asettuvien bolgaarien kanssa. Vihdoin unkarilaiset kyllästyivät ja siirtyivät Karpaattien yli Pannonian alangoille ja Tonavan varsille. Karpaattien allas oli viljava ja unkarilaiset taisivat maanviljelyksen ja karjanhoidon ja sulattivat vanhat paikalliset avarit ja slaavilaisheimot yhdeksi kansaksi joka on lukuisampi kuin koko muu suomalais-ugrilainen kielikunta.

Professori Miettinen myönsi pitävänsä Kalevalaa Suomen kansan arvokkaimpana henkisen perinteen aarteena. On sanottu, ettei sen arvoa voi kullassa eikä rahassa mitata. Miettinen toisti tämän. Se on todistus kansan henkisen luomiskyvyn rikkaudesta. Kunnia kansanrunouden tallentajille, kunnia Kalevalan luoja, Elias Lönnrotille, jonka maisterinväitöskirjassa v. 1827 "De Väinämöine priscorum Fennorum nymine" - "Väinämöinen - muinaisten suomalaisten Jumala" - oli aiheena Väinämöisestä kertovat runot. Siinä on jo se ihanteellinen, romanttinen kansallisen menneisyyden henki, jolla hän tietoisesti käytti muinaisrunoutta luodakseen Suomen kansalle yhtenäisen kertovan runoelman, kansalliseepoksen, antiikin eeposten, etenkin homeroksen Troijan sodan tarustosta luomaan tapaan. Kokonaisuutena Kalevala onkin enenkaikkea Lönnrotin runoelma. Muinaisrunojemme syntyajoista on väitely. Varhaisimmiksi syntyvuosiksi on mainittu keskiaikaa v. 800-1100. Professori Väinö Kaukonen pitää todennäköisempänä 1600-1700 lukuja. Kalevalaa luodessaan Elias Lönnrot tunsikin Homeroksen Iliadin ja Odysseian ohella muitakin runoelmia. Jos tullaan lähemmäs meitä, niitä on mm. Ossian, muinaisten iiriläisten eepos. Ajanlaskumme toisella vuosisadalla iiriläinen sokea laulaja kiersi laulaen Irlannin ja Skotlannin rantoja ja kirjoitustaitoinen

kirjoitti aineiston yhtenäiseksi. Saksalaisilla on Nibelungenlied, jossa sankarina on Alankomaitten saksalainen kuninkaanpoika. Aiheet yhdisti n. v. 1200 tuntematon itävaltalainen runoilija. Rolandin laulu, ranskalaisten kansalliseepos, kertoo Ranskan hallitsijan uljaasta pojasta, nuoresta sotapäälliköstä, joka ristiretkien aikana 1000-1020 taisteli "uskottomia" islamilaisia arabeja vastaan ja kaatui petoksen uhrina 32-vuotiaana sankarina.

Suomi Lönnotin Kalevalassa:

Kysyttäessä Suomi-erisnimen esiintymisestä Kalevalassa, totesi professori Miettinen, että tähän teemaan on eniten syventynyt professori Väinö Kaukonen, joka tutkielmassaan toteaa erisnimen "Suomi" esiintyvän Kalevalassa kaikkiaan 16 särkeessä. Niistä se on 9 särkeessä alkuperäislähteeseen välittömästi perustuvana, suorassa, muistitietoon perustuvassa kansanrunoudessa ja 7 särkeessä Lönnotin itsensä lisäämänä.

Kiinnostavinta Suomi-erisnimen tutkimisen kannalta ovat luonnollisesti suomalaisten muinaisrunouden alkuperäiset suomi-sanat. Runouden synty lienee ajoitettavissa aikaisintaan keskiajalle, 800-900 ja tuhatluvuille.

Ensi kerran tavataan Suomi-nimi 19. runossa, jossa Pohjolan emäntä vakuuttelee Lönnotin sovittamana, että hän on piilotellut tytärtään piilopirtissä, niin "Ettei kuule Suomen sulhot, Suomen sulhot, maan kosijat" - alkuperäisessä eteläkarjalaisessa säeparissa se on muodossa "Johan ei pääse suuret sulhot, Suomen sulhot, maan kosijat".

Kalevalan 20. runon alussa on "Ison härän runo" ja siinä Arhippa Perttusen säe "Sonni Suomessa sikesi" muodossa "Sonni Suomessa lihosi". Vanhan vienankarjalaisen "Tulovirren" säe on Kalevalassa Pohjolan hääkuvauksen lopussa, jossa saajanaista kiitettäessä sanotaan 25. runossa hänen suunsa olevan "Kuni Suomen sukkulainen".

Kullervo-jaksossa kovaonnisen sankarin äiti kehottaa poikaansa itsemurha-ajatus-
ten asemesta etsimään pakopaikaa Suomesta näin sanoen; "Onpa suurta Suomen nientä, Sankoa Savon rajaa, Piillä miehen pillojansa, Hävetä pahoja töitä". Tämä on siis myös kansan suusta Suistamolla muistiin pannusta toisinnosta.

39. runossa taas Väinämöinen ja Ilmarinen lähtevät veneellä Sammon ryöstöretkelle. Nälkäniemen nenässä Lemminkäinen näkee veneen tulevan. Hän ei miehiä tunne, mutta havainnoi "Souten Suomesta tulevi, Airoin iskein iästä, Melan luoen luotehesen". Tämä on Martiska Karjalaisen Lönnrotille laulamasta "Lemminkäisen virren" toisinnosta.

Varhaisimmat tunnetut Suomi-substantiivin kirjalliset esiintymiset lienevät novgorodilaisten luostarimunkkien, Nestorin-Laurentiuksen (1110-1377) historiallisissa aikakirjoissa (kronikoissa) käyttämä "Sum"-nimitys (M. Akiander, Suomi-kirja, 1848).

Varhain esiintyy Suomi-nimi myös Baltiassa toimineen lähetyssaarnaaja Henrik Lätiläisen (1208-) historiallisissa muistiinpanoissa, "Castellum Somelinde = Suomenlinna".

Ensi kerran esiintyy Suomi-erisnimi Suomessa kirjallisessa muodossa suomalaisen kirjallisuuden isän, piispa Mikael Agricolan käyttämänä vuonna 1544.

Tutkielmassaan Suomi-nimen synnystä professori Aulis J. Joki päätyy puolestaan mahtavan Suomi-nimisen kantasuvun ratkaisevaan vaikutukseen. Suku siirtyi sen mukaan ensimmäisten joukossa ajanlaskumme alussa Baltiasta nykyiseen Varsinais-Suomeen, jossa suvun mahti kasvoi ja antoi vihdoin nimensä maakunnalle, jonka keskuiseksi vuosien kuluessa muodostui Turku.

Professori Unto Miettinen päätti esitelmänsä "Suomalaisista juurista" esittämällä laajan diakuvasarjan jonka hän on valokuvannut matkoillaan suomensukuisten kansojen parissa vv. 1958-1978.